Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MACIEJA SZPUNARA
przedstawiona w dniu 22 maja 2025 r.[1]

Sprawy połączone C-416/24 i C-417/24

On Air Media Professionals SRL
przeciwko
Agenția pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii (C-416/24)
i
Different Media SRL
przeciwko
Ministerul Antreprenoriatului și Turismului – Agenția pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Atragere de Investiții și Promovare a Exportului Iași (C-417/24)

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Curtea de Apel Bacău (sąd apelacyjny w Bacău, Rumunia)]

Odesłanie prejudycjalne – Pomoc państwa – Rozporządzenie (UE) nr 651/2014 – Wyłączenie niektórych rodzajów pomocy zgodnych z rynkiem wewnętrznym – Błąd w tłumaczeniu w rumuńskiej wersji językowej – Skutki prawne rozporządzenia prostującego błąd – Możliwość odzyskania pomocy przyznanej przed sprostowaniem na podstawie wersji rozporządzenia zawierającej wspomniany błąd

I. Wprowadzenie

1. Jaki jest los środków pomocy przyznanych przez państwo członkowskie na podstawie błędnej wersji językowej rozporządzenia Komisji Europejskiej, która jednak została prawidłowo opublikowana w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*? Oto pytanie, na które Trybunał ma w istocie udzielić odpowiedzi w niniejszej sprawie, ponieważ Rumunia przyznała na podstawie rumuńskiej wersji językowej rozporządzenia (UE) nr 651/2014[2] (zwanego dalej „ogólnym rozporządzeniem w sprawie wyłączeń grupowych”) pewną pomoc przedsiębiorstwom, które nie powinny były z niej skorzystać.

2. Trybunał, do którego zwrócono się z pytaniem, czy w takiej sytuacji państwo członkowskie jest zobowiązane do odzyskania takiej pomocy, będzie musiał wyjaśnić zakres różnych zasad dotyczących publikacji i stosowania prawa Unii w świetle systemu językowego Unii Europejskiej.

[1] Język oryginału: francuski.

[2] Rozporządzenie Komisji z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 [TFUE] (Dz.U. 2014, L 187, s. 1).

II. Ramy prawne

A. Prawo Unii

1. Ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych

3. Motyw 14 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych stanowi:

„Pomoc przyznawaną przedsiębiorstwom znajdującym się w trudnej sytuacji należy wyłączyć z zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia, ponieważ taka pomoc powinna być oceniana na podstawie Wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw z dnia 1 października 2004 r., których okres ważności został przedłużony komunikatem Komisji dotyczącym przedłużenia okresu ważności Wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw z dnia 1 października 2004 r., lub ich kolejnej wersji, w celu uniknięcia przypadków obchodzenia wspomnianych wytycznych, z wyjątkiem programów pomocy na naprawę szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi. Aby zagwarantować pewność prawa, należy ustanowić jasne kryteria, które nie wymagają przeprowadzania oceny wszystkich szczegółowych aspektów sytuacji przedsiębiorstwa w celu określenia, czy dane przedsiębiorstwo należy uznać za przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji do celów niniejszego rozporządzenia”.

4. Artykuł 1 ust. 4 lit. c) tego rozporządzenia, zatytułowany „Zakres stosowania”, stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania do:

[…]

c) pomocy dla przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji, z wyjątkiem programów pomocy mających na celu naprawienie szkód spowodowanych niektórymi klęskami żywiołowymi”.

5. Artykuł 2 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Definicje”, przewiduje w pkt 18 lit. a) zdanie pierwsze:

„Do celów niniejszego rozporządzenia przyjmuje się następujące definicje:

[…]

18) »przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji« oznacza przedsiębiorstwo, wobec którego zachodzi co najmniej jedna z poniższych okoliczności:

a) w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (innej niż [małe lub średnie przedsiębiorstwo, MŚP]), które istnieje od *mniej niż* trzech lat lub, do celów kwalifikowalności pomocy na finansowanie ryzyka, MŚP w okresie siedmiu lat od daty pierwszej sprzedaży komercyjnej, które kwalifikuje się do inwestycji w zakresie finansowania ryzyka w następstwie przeprowadzenia procedury due diligence przez wybranego pośrednika finansowego), w przypadku gdy ponad połowa jej subskrybowanego kapitału zakładowego została utracona w efekcie zakumulowanych strat

[…]”[3].

6. Co się tyczy tego przepisu, wyrażenie „które istnieje od *mniej niż* trzech lat” zostało przetłumaczone w rumuńskiej wersji językowej jako „które istnieje od *co najmniej* trzech lat”[4].

2. Rozporządzenie 2021/452

7. Motywy 1 i 2 rozporządzenia (UE) 2021/452[5] (zwanego dalej „rozporządzeniem prostującym”) stanowią:

„(1) Rumuńska wersja językowa [ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych] zawiera błędy w art. 2 pkt 18 lit. a) zdanie pierwsze oraz w art. 2 pkt 18 lit. b) zdanie pierwsze, które zmieniają znaczenie tych przepisów.

(2) Należy zatem odpowiednio sprostować rumuńską wersję [ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych]. Sprostowanie nie ma wpływu na pozostałe wersje językowe”.

8. Artykuł 1 tego rozporządzenia stanowi:

„W [ogólnym rozporządzeniu w sprawie wyłączeń grupowych] wprowadza się następujące sprostowania:

1 Artykuł 2 pkt 18 lit. a) zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie: »w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (innej niż MŚP), które istnieje od mniej niż trzech lat lub, do celów kwalifikowalności pomocy na finansowanie ryzyka, MŚP w okresie siedmiu lat od daty pierwszej sprzedaży komercyjnej, które kwalifikuje się do inwestycji w zakresie finansowania ryzyka w następstwie przeprowadzenia procedury due diligence przez wybranego pośrednika finansowego), w przypadku gdy ponad połowa jej subskrybowanego kapitału zakładowego została utracona w efekcie zakumulowanych strat«.

[…]”.

9. Artykuł 2 rzeczonego rozporządzenia przewiduje:

„Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w [Dzienniku Urzędowym]”.

3. Decyzja C(2020) 5949 final

10. Decyzją C(2020) 5949 final[6] Komisja zatwierdziła program pomocy państwa, zatytułowany „Wsparcie dla MŚP i dużych przedsiębiorstw w celu przezwyciężenia kryzysu gospodarczego spowodowanego pandemią COVID-19”, (zwany dalej „programem pomocy rozpatrywanym w postępowaniu głównym”), który Rumunia zgłosiła jej w dniu 20 sierpnia 2020 r.

[3] Wyróżnienie moje.

[4] Wyróżnienie moje.

[5] Rozporządzenie Komisji z dnia 15 marca 2021 r. w sprawie sprostowania rumuńskiej wersji językowej rozporządzenia (UE) nr 651/2014 uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 [TFUE] (Dz.U. 2021, L 89, s. 1).

[6] Decyzja z dnia 27 sierpnia 2020 r. w sprawie pomocy państwa SA.58166 (2020/N) – Rumunia – COVID-19: Wsparcie dla MŚP i dużych przedsiębiorstw w celu przezwyciężenia kryzysu gospodarczego spowodowanego pandemią COVID-19 (Dz.U. 2020, C 302, s. 1).

11. Motywy 16 i 47 tej decyzji mają następujące brzmienie:

„(16) W ramach środka nie można przyznać pomocy przedsiębiorstwom znajdującym się w trudnej sytuacji w rozumieniu ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym[7] lub rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rybołówstwa i akwakultury[8] w dniu 31 grudnia 2019 r.

[…]

(47) W związku z tym Komisja uważa, że środek ten jest konieczny, odpowiedni i proporcjonalny, aby zaradzić poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego, oraz że spełnia on wszystkie warunki określone w tymczasowych ramach środków pomocy. W szczególności:

[…]

- W ramach środka nie można przyznać pomocy przedsiębiorstwom, które znajdowały się już w trudnej sytuacji w dniu 31 grudnia 2019 r. (zob. motyw 16). Środek jest zatem zgodny z pkt 22 lit. c) tymczasowych ram środków pomocy;

[…]”.

B. Prawo rumuńskie

1. OUG nr 130/2020

12. Artykuł 4 ust. 1 Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului operațional Competitivitate 2014–2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene [nadzwyczajnego rozporządzenia rządu nr 130/2020 w sprawie niektórych działań mających na celu zapewnienie wsparcia finansowego z zewnętrznych bezzwrotnych środków, związanych z programem operacyjnym na rzecz konkurencyjności 2014–2020, w kontekście kryzysu COVID-19, a także innych działań w sektorze funduszy europejskich] z dnia 31 lipca 2020 r.[9] (zwanego dalej „OUG nr 130/2020”), stanowi:

„Mikrodotacje wynoszą 2000 EUR i są przyznawane jednorazowo w formie ryczałtu zgodnie z art. 3 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu »Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia« oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 [Dz.U. 2013, L 347, s. 289], w zmienionym brzmieniu, i art. 67 ust. 1 lit. c) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)

7 Rozporządzenie Komisji (UE) nr 702/2014 z dnia 25 czerwca 2014 r. uznające niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. 2014, L 193, s. 1).

8 Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1388/2014 z dnia 16 grudnia 2014 r. uznające niektóre kategorie pomocy udzielanej przedsiębiorstwom prowadzącym działalność w zakresie produkcji, przetwórstwa i wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. 2014, L 369, s. 37).

9 *Monitorul Oficial al României*, część I, nr 705 z dnia 6 sierpnia 2020 r.

nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 [Dz.U. 2013, L 347, s. 320]".

13. Zgodnie z art. 6 OUG nr 130/2020 mikrodotacje przewidziane w art. 4 ust. 1 tego nadzwyczajnego rozporządzenia rządu są przyznawane na podstawie umowy o pomoc państwa beneficjentom, którzy spełniają łącznie następujące warunki: a) prowadzili działalność bieżącą/operacyjną przez co najmniej jeden rok kalendarzowy przed datą złożenia wniosku o finansowanie, z wyjątkiem PFA/CMI, w przypadku której rozpoczęcie działalności mogło nastąpić do dnia 1 lutego 2020 r.; b) uzyskali obrót w roku obrotowym poprzedzającym złożenie wniosku o finansowanie w wysokości stanowiącej w lejach rumuńskich (RON) co najmniej równowartość 5000 EUR na dzień złożenia wniosku o finansowanie, z wyjątkiem beneficjentów pomocy państwa, o której mowa w art. 5 ust. 1 lit. a), beneficjentów utworzonych w 2019 r., których obrót jest niższy niż 5000 EUR, dla którego minimalny próg obrotów oblicza się poprzez pomnożenie liczby pełnych miesięcy działalności w 2019 r. przez kwotę 415 EUR oraz beneficjentów pomocy państwa, o których mowa w art. 5 ust. 1 lit. b) i c); c) kontynuują działalność przez okres co najmniej sześciu miesięcy od przyznania wsparcia w formie mikrodotacji.

14. Artykuł 32 OUG nr 130/2020 stanowi w ust. 1, że zasady dotyczące przyznawania pomocy państwa są przewidziane w ramach programu pomocy państwa – wsparcie dla MŚP, wymagające opinii Komisji, zaś w ust. 2, że zmiana lub dodanie programu pomocy państwa – wsparcie dla MŚP – wchodzi w życie z dniem przekazania przez Komisję decyzji w sprawie zatwierdzenia.

2. Zarządzenie nr 1060/2857/2020

15. Artykuł 3 załącznika do Ordinul nr. 1060/2857/2020 pentru aprobarea Schemei de ajutor de stat – Sprijin pentru IMM-uri în vederea depășirii crizei economice generate de pandemia de COVID-19 (zarządzenia nr 1060/2857/2020 w sprawie zatwierdzenia programu pomocy państwa – wsparcie dla MŚP w celu przezwyciężenia kryzysu gospodarczego wywołanego pandemią COVID-19) z dnia 8 września 2020 r.[10] (zwanego dalej „zarządzeniem nr 1060/2857/2020"), wydanego przez Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri (ministerstwo ds. gospodarki, energii i przedsiębiorczości, Rumunia) i Ministerul Fondurilor Europene (ministerstwo funduszy europejskich, Rumunia), zawiera między innymi następującą definicję:

„[…]

3.6. »przedsiębiorstwa znajdujące się w trudnej sytuacji« – zgodnie z art. 2 pkt 18 lit. a) [ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych] przedsiębiorstwo uznaje się za znajdujące się w trudnej sytuacji w następujących sytuacjach: (i) w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (innej niż MŚP, które istnieje od co najmniej trzech lat), w przypadku gdy ponad połowa jej subskrybowanego kapitału zakładowego została utracona w efekcie zakumulowanych strat. Taka sytuacja ma miejsce, gdy w wyniku odliczenia od rezerw (i wszystkich innych elementów uznawanych za część środków własnych przedsiębiorstwa)

[10] *Monitorul Oficial al României*, część I, nr 835 z dnia 11 września 2020 r.

zakumulowanych strat powstaje ujemna skumulowana kwota, która przekracza połowę subskrybowanego kapitału zakładowego. Do celów niniejszego przepisu pojęcie »spółki z ograniczoną odpowiedzialnością« odnosi się w szczególności do rodzajów spółek wymienionych w załączniku I do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE[11], a »kapitał zakładowy« obejmuje, w stosownych przypadkach, wszelkie premie emisyjne […]".

16. Zgodnie z pkt 6.19 tego załącznika ogólne kryteria kwalifikowalności do otrzymania finansowania w ramach środków niniejszego programu pomocy państwa są następujące: a) w dniu 31 grudnia 2019 r. beneficjenci nie znajdują się w trudnej sytuacji w rozumieniu art. 2 pkt 18 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych; b) w stosunku do nich nie wydano ani nie wykonano decyzji o odzyskaniu pomocy państwa; c) nie podlegają oni układowi z wierzycielami i nie są objęci postępowaniem likwidacyjnym lub upadłościowym.

3. Zarządzenie nr 2989/2020

17. Punkt 8.11 Ordinul nr. 2989/2020 privind aprobarea Procedurii de implementare a măsurii „Microgranturi acordate din fonduri externe nerambursabile" din cadrul schemei de ajutor de stat instituite prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului operațional Competitivitate 2014–2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene (zarządzenia nr 2989/2020 w sprawie zatwierdzenia procedury wdrażania działania „Mikrodotacje udzielane z zewnętrznych bezzwrotnych środków" w ramach programu pomocy państwa ustanowionego w OUG nr 130/2020) z dnia 30 września 2020 r.[12]. stanowi zasadniczo, że pomoc państwa zostanie odzyskana w całości, jeżeli w wyniku weryfikacji przeprowadzonych po podpisaniu umów o finansowanie zostanie stwierdzone, że beneficjent nie należy do kategorii kwalifikujących się beneficjentów przewidzianych w OUG nr 130/2020.

III. Postępowanie główne, pytania prejudycjalne oraz postępowanie przed Trybunałem

18. W dniu 20 sierpnia 2020 r. Rumunia zgłosiła Komisji program pomocy rozpatrywany w postępowaniu głównym. Komisja zatwierdziła ten program pomocy decyzją C(2020) 5949 final.

19. Zgodnie z motywem 16 tej decyzji na podstawie zatwierdzonego programu nie można było przyznać żadnej pomocy państwa przedsiębiorstwom, które w dniu 31 grudnia 2019 r. znajdowały się w trudnej sytuacji w rozumieniu art. 2 pkt 18 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych. Jak wynika z motywu 47 wspomnianej decyzji, chodziło o jeden z ustanowionych przez Komisję warunków uznania programu pomocy za konieczny, odpowiedni i proporcjonalny, a zatem zgodny z rynkiem wewnętrznym.

20. W następstwie doręczenia decyzji C(2020) 5949 final program pomocy rozpatrywany w postępowaniu głównym został wprowadzony w życie zarządzeniem nr 1060/2857/2020.

[11] Dyrektywa z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Dz.U. 2013, L 182, s. 19).

[12] *Monitorul Oficial al României*, część I, nr 902 z dnia 5 października 2020 r.

21. Artykuł 4 ust. 1 tego zarządzenia przewidywał przyznanie pomocy w maksymalnej kwocie równej 2000 EUR na beneficjenta dla niektórych kategorii MŚP.

22. Zgodnie z decyzją C(2020) 5949 final jednym z ogólnych kryteriów kwalifikowalności, jakie powinni spełnić beneficjenci wnioskujący o finansowanie, było – zgodnie z pkt 6.19 załącznika do owego zarządzenia – nieznajdowanie się w dniu 31 grudnia 2019 r. w trudnej sytuacji w rozumieniu art. 2 pkt 18 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych. Zawarta w tym artykule definicja „przedsiębiorstwa znajdującego się w trudnej sytuacji" została przypomniana w pkt 3.6 ppkt (i) tego załącznika i wykluczała ze swojego zakresu MŚP, „które istnieją od co najmniej trzech lat".

23. W ramach programu pomocy rozpatrywanego w postępowaniu głównym On Air Media Professionals i Different Media, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością prawa rumuńskiego, zawarły w dniu 10 grudnia 2020 r. umowy o finansowanie, na podstawie których każda z nich skorzystała z mikrodotacji w wysokości 9679 RON (około 1945 EUR), mającej pomóc im w przezwyciężeniu kryzysu gospodarczego wywołanego przez COVID-19.

24. Każda z tych mikrodotacji była następnie przedmiotem decyzji o odzyskaniu pomocy państwa wydanych, odpowiednio, w dniu 8 listopada 2022 r. i w dniu 18 października 2022 r. Władze rumuńskie uznały, że skarżące w postępowaniu głównym nie spełniają jednego z warunków prawnych skorzystania z rozpatrywanej pomocy, ponieważ w dniu 31 grudnia 2019 r. były „przedsiębiorstwami znajdującymi się w trudnej sytuacji" w rozumieniu pkt 3.6 ppkt (i) załącznika do zarządzenia nr 1060/2857/2020, gdyż straty kapitałowe odnotowane przez te spółki w tym dniu znacznie przekraczały ich subskrybowany kapitał.

25. Skarżące w postępowaniu głównym wniosły skargi na te decyzje do Tribunalul Neamț (sądu okręgowego w Neamț, Rumunia). Podniosły one, że spełniają wszystkie warunki przewidziane w celu uzyskania mikrodotacji, a w szczególności, że nie mają cech przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji w rozumieniu art. 2 pkt 18 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych. Ich zdaniem bowiem przepisy te wyłączają z kategorii „przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji" „MŚP, które istnieją od co najmniej trzech lat". Tymczasem skarżące istniały odpowiednio od trzynastu i osiemnastu lat w dniu zawarcia ich umowy o finansowanie.

26. Tribunalul Neamț (sąd okręgowy w Neamț) oddalił te skargi. Sąd ten oparł się na okoliczności, że rumuńska wersja językowa ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych została sprostowana rozporządzeniem prostującym po przyznaniu pomocy, które stanowiło, że jedynie MŚP istniejące od *mniej niż* trzech, a nie, jak w wersji pierwotnej, MŚP istniejące od *co najmniej* trzech lat, nie są objęte zakresem stosowania pojęcia „przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji" i tym samym kwalifikują się do otrzymania rozpatrywanej pomocy.

27. Sąd ten uznał, że rozporządzenie prostujące nie zmieniło ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, lecz sprostowało jego wersję w języku rumuńskim, ponieważ oryginalna wersja w języku angielskim od chwili jego przyjęcia odnosiła się do przedsiębiorstw „istniejących od *mniej niż* trzech lat". W konsekwencji zastosował on art. 2 pkt 18 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, sprostowany rozporządzeniem prostującym, i stwierdził, że skarżące w postępowaniu głównym nie spełniały wszystkich kryteriów kwalifikowalności w dniu złożenia przez nie wniosków.

28. Skarżące w postępowaniu głównym wniosły skargi kasacyjne do Curtea de Apel Bacău (sądu apelacyjnego w Bacău, Rumunia), będącego sądem odsyłającym.

29. Twierdzą one w pierwszej kolejności, że to zmiana wprowadzona rozporządzeniem prostującym, która nastąpiła w marcu 2021 r., ponad trzy miesiące po podpisaniu umowy i ponad dwa miesiące po wykorzystaniu dotacji na zakup sprzętu niezbędnego dla przedsiębiorstw, stanowi podstawę decyzji o odzyskaniu pomocy. W konsekwencji zarzucają one sądowi pierwszej instancji, że zastosował ten przepis z mocą wsteczną.

30. W drugiej kolejności skarżące w postępowaniu głównym kwestionują pojęcie „oryginalnej wersji rozporządzenia", które znajduje się w uzasadnieniu wyroku wydanego w pierwszej instancji. Uważają one, że pojęcie to jest pozbawione podstawy prawnej, ponieważ język rumuński jest jednym z języków urzędowych Unii, podobnie jak którykolwiek z 23 pozostałych języków.

31. W trzeciej kolejności podnoszą one, że w dniu podpisania umowy o finansowanie rumuńska wersja językowa ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych obowiązywała bez zmian od ponad sześciu lat oraz że tekst tego rozporządzenia był w pełni zgodny z wszystkimi innymi aktami normatywnymi istotnymi w niniejszej sprawie, w szczególności z zarządzeniem nr 1060/2857/2020, które zawierało identyczny tekst. W tych okolicznościach utrzymują one, że złożyły wniosek o pomoc państwa, podpisały umowę o finansowanie i wykonały ją w dobrej wierze.

32. Sąd odsyłający uważa, że powinien rozstrzygnąć kwestię, czy przyjęcie rozporządzenia, a mianowicie rozporządzenia prostującego, którym sprostowano oficjalną wersję rozporządzenia Unii w jednym języku, skutkuje stosowaniem sprostowanej wersji z mocą wsteczną od chwili wejścia w życie rozporządzenia pierwotnego, czy też wywołuje ono skutki dopiero od wejścia w życie rozporządzenia prostującego.

33. Sąd ten zastanawia się również, czy zasady pewności prawa i ochrony uzasadnionych oczekiwań stoją na przeszkodzie odzyskaniu pomocy państwa przyznanej z poszanowaniem warunków zawartych pierwotnie w rumuńskiej wersji językowej w kontekście takim jak kontekst niniejszej sprawy.

34. Zauważa on wreszcie, że orzecznictwo krajowe nie jest jednolite w tych kwestiach.

35. W tych okolicznościach Curtea de Apel Bacău (sąd apelacyjny w Bacău) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy przyjęcie rozporządzenia prostującego oficjalną rumuńską wersję językową rozporządzenia Unii Europejskiej, a mianowicie [rozporządzenia prostującego], skutkuje zastosowaniem wstecz wersji sprostowanej od chwili wejścia w życie rozporządzenia pierwotnego, czy wywołuje ono skutki wyłącznie na przyszłość, po wejściu w życie rozporządzenia prostującego, w przypadku gdy władze krajowe przyznały pomoc państwa zgodnie z warunkami określonymi w pierwotnej rumuńskiej wersji językowej [ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych] i zażądały po wejściu w życie rozporządzenia prostującego zwrotu przyznanej pomocy państwa?

2) Czy równoważność wersji językowych rozporządzenia Unii oznacza, że władze krajowe państwa członkowskiego mogą powołać się wobec beneficjenta pomocy państwa przyznanej zgodnie z pierwotną rumuńską wersją językową [ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych] na przepisy [rozporządzenia prostującego] rumuńską wersję językową

[tego ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych], celem domagania się odzyskania pomocy państwa, w przypadku braku jakiejkolwiek winy po stronie beneficjenta pomocy?

3) Czy prawo Unii, a w szczególności zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań i pewności prawa należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie odzyskaniu pomocy państwa przyznanej na warunkach pierwotnie określonych w rumuńskiej wersji językowej, które jednakże nie istniały w innych wersjach językowych [ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych], przy czym sprostowanie nastąpiło na mocy [rozporządzenia prostującego] w rumuńskiej wersji językowej po przyznaniu pomocy państwa?".

36. Decyzją prezesa Trybunału z dnia 22 lipca 2024 r. sprawy C-416/24 i C-417/24 zostały połączone do łącznego rozpoznania w ramach pisemnego i ustnego etapu postępowania oraz do wydania wyroku.

37. Komisja przedstawiła uwagi na piśmie. Rozprawy nie przeprowadzono.

IV. Analiza

A. Uwagi wstępne

38. Poprzez pierwsze pytanie prejudycjalne sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy rozporządzenie prostujące wywołuje ten skutek, że poprawiona wersja językowa ma zastosowanie z mocą wsteczną od daty wejścia w życie ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, które ono koryguje, czy też wywołuje ono skutki jedynie na przyszłość.

39. Poprzez drugie pytanie prejudycjalne sąd ten dąży w istocie do ustalenia, czy zasada równoważności wersji językowych pozwala państwu członkowskiemu powołać się wobec beneficjenta pomocy państwa przyznanej na podstawie błędnej wersji językowej ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych na wersję ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych skorygowaną rozporządzeniem prostującym w celu zażądania zwrotu tej pomocy.

40. Wreszcie poprzez trzecie pytanie prejudycjalne zmierza on w istocie do ustalenia, czy zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań i pewności prawa można interpretować w ten sposób, że pozwalają one beneficjentowi pomocy państwa przyznanej na podstawie błędnej wersji językowej ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych na uniknięcie obowiązku zwrotu rozpatrywanej pomocy.

41. Moim zdaniem pytanie pierwsze ma zasadnicze znaczenie i ma na celu określenie skutków w czasie rozporządzenia prostującego korygującego błąd w tłumaczeniu w ogólnym rozporządzeniu w sprawie wyłączeń grupowych. Pytania drugie i trzecie dotyczą natomiast w praktyce skutków takiego rozporządzenia prostującego w odniesieniu do środków pomocy, które zostały przyznane na podstawie błędnej wersji, którą to rozporządzenie koryguje. Innymi słowy, oba te pytania dotyczą kwestii zakresu takiego rozporządzenia prostującego, który można w pełni określić jedynie poprzez zbadanie możliwości powołania się – zarówno przez państwo członkowskie, którego językiem urzędowym był język błędnej wersji ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, jak i przez jednostki – na korektę przewidzianą w tym rozporządzeniu prostującym oraz od jakiego momentu.

42. W tych okolicznościach uważam za stosowne najpierw zbadanie pierwszego pytania prejudycjalnego, a następnie łączne przeanalizowanie pytań prejudycjalnych drugiego i trzeciego.

B. W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego

43. Poprzez pierwsze pytanie prejudycjalne sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy rozporządzenie prostujące należy interpretować w ten sposób, że ma ono zastosowanie z mocą wsteczną od dnia wejścia w życie ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych.

44. Komisja podnosi w tym względzie, że rozporządzenie prostujące przewiduje w art. 2, że wchodzi ono w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym. Wspomniane rozporządzenie wywołuje zatem skutki jedynie na przyszłość. Nie oznacza to jednak, że w odniesieniu do okresu między wejściem w życie aktu pierwotnego i wejściem w życie aktu prostującego powinny mieć zastosowanie inne zasady w zależności od danej wersji językowej, gdyż naruszałoby to jednolitą wykładnię i jednolite stosowanie prawa Unii.

45. Chociaż stanowisko Komisji wydaje się na pierwszy rzut oka dość złożone, wynika to moim zdaniem z faktu, że nie jest łatwo udzielić jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o skutki w czasie rozporządzenia prostującego mającego na celu skorygowanie błędu w tłumaczeniu w wersji językowej ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych bez bardziej szczegółowej analizy zasad regulujących publikację aktów prawa wtórnego w Unii i jego stosowanie, w szczególności w świetle specyfiki systemu językowego Unii [13].

46. Uważam zatem za użyteczne krótkie przypomnienie tych zasad [14] oraz odnoszącego się do nich orzecznictwa przed zbadaniem kwestii skutków w czasie rozporządzenia, takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym rozporządzenie prostujące, mającego na celu sprostowanie błędu w tłumaczeniu w rozporządzeniu pierwotnym.

1. Zasady dotyczące publikacji aktów prawa Unii i jego późniejsze stosowanie

47. Przede wszystkim konieczność publikacji aktów prawa Unii wynika z samego brzmienia traktatu FUE. Jak podkreślił Trybunał, z postanowień art. 297 TFUE wynika, że rozporządzenie może wywoływać skutki prawne wyłącznie wtedy, gdy zostało opublikowane w Dzienniku Urzędowym [15].

48. Ten wymóg publikacji wynika logicznie, poza samym brzmieniem traktatów, z zasady pewności prawa, która wymaga, aby dane uregulowania Unii umożliwiały zainteresowanym osobom dokładne zapoznanie się z zakresem obowiązków, które na nie nakładają [16].

[13] Dla przypomnienia: w Unii obowiązują 24 języki urzędowe, a jej system językowy został określony w rozporządzeniu nr 1 w sprawie określenia systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Dz.U. 1958, 17, s. 385).

[14] Aby zapoznać się ze szczegółową analizą tych zasad, zob. M. Bobek, The Binding Force of Babel: the Enforcement of EC Law Unpublished in the Languages of the New Member States, *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, vol. 9, 2006–2007, a także S.L. Kalėda, *Przejęcie prawa wspólnotowego przez nowe państwo członkowskie: zagadnienia przejściowe i międzyczasowe*, Warszawa, WPiPG, 2003.

[15] Wyrok z dnia 11 grudnia 2007 r., Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, pkt 33).

[16] Wyrok z dnia 11 grudnia 2007 r., Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, pkt 38).

49. Co więcej, o ile konieczność publikacji aktu ze względów pewności prawa jest wymogiem wspólnym dla wszystkich systemów prawnych państw członkowskich, o tyle wyraża się ona w sposób szczególny w odniesieniu do prawa Unii ze względu na kontekst językowy, w jakim ma być ono stosowane.

50. I tak traktaty przewidują, że teksty sporządzone w każdym z języków urzędowych są na równi autentyczne, podczas gdy rozporządzenie nr 1 stanowi, że rozporządzenia są sporządzane w językach urzędowych. Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału wszystkim wersjom językowym danego aktu Unii zasadniczo przypisuje się tę samą wartość [17]. Ta zasada równoważności wersji językowych w związku z pewnością prawa zakłada zatem, że w stosunku do państwa członkowskiego, którego język jest językiem urzędowym Unii, prawidłowa publikacja rozporządzenia wspólnotowego oznacza publikację tego aktu w tym języku w Dzienniku Urzędowym [18] oraz że, co więcej, taka prawidłowa publikacja jest warunkiem możliwości powołania się na dany tekst wobec osób fizycznych i prawnych [19].

51. Poza zagwarantowaniem pewności prawa taka zasada pozwala zapewnić jednolitą wykładnię i jednolite stosowanie prawa Unii, ponieważ wynika z niej, że każda wersja językowa tego samego tekstu opublikowanego w Dzienniku Urzędowym otrzymuje takie samo znaczenie w każdym państwie członkowskim oraz że danej wersji językowej przepisu prawa Unii nie można przyznać pierwszeństwa względem innej wersji językowej [20]. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału równoważność wersji językowych w zakresie, w jakim pozwala na jednolite stosowanie i jednolitą wykładnię prawa Unii, zakłada również, że w przypadku rozbieżności między różnymi wersjami językowymi danego przepisu należy go interpretować z uwzględnieniem ogólnej systematyki i celu uregulowania, którego stanowi on część [21].

52. Wreszcie w zakresie, w jakim – jak już podkreśliłem – publikacja aktu prawa Unii jest warunkiem wywołania przez ten akt skutków prawnych, pozwala ona również co do zasady na określenie momentu, w którym skutki te wchodzą w życie. Artykuł 297 TFUE przewiduje bowiem, że akty prawa Unii wchodzą w życie z dniem w nich określonym lub, w jego braku, dwudziestego dnia po ich publikacji.

53. Trybunał dopuszcza jednak pewną elastyczność w odniesieniu do wejścia w życie aktu prawa Unii w związku z jego publikacją. I tak orzekł on, że w celu zapewnienia poszanowania zasady pewności prawa i zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań przepisy materialnego prawa Unii należy interpretować jako dotyczące sytuacji zaistniałych przed ich wejściem w życie jedynie w wypadku, gdy z ich brzmienia, celu lub systematyki jasno wynika, że należy im przypisać taki skutek [22].

[17] Wyroki: z dnia 20 listopada 2003 r., Kyocera (C-152/01, EU:C:2003:623, pkt 32); z dnia 15 czerwca 2023 r., Saint-Louis Sucre (Uznanie organizacji producentów) (C-183/22, EU:C:2023:486, pkt 28).

[18] Wyrok z dnia 11 grudnia 2007 r., Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, pkt 34).

[19] Wyrok z dnia 11 grudnia 2007 r., Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, pkt 37).

[20] Wyroki: z dnia 28 listopada 2024 r., Másdi (C-169/23, EU:C:2024:988, pkt 42); a także z dnia 14 grudnia 2023 r., Rivière i in./Parlament (C-767/21 P, EU:C:2023:987, pkt 47).

[21] Wyroki: z dnia 13 lutego 2025 r., Verbraucherzentrale Berlin (Pojęcie początkowego okresu zobowiązania) (C-612/23, EU:C:2025:82, pkt 31); z dnia 28 listopada 2024 r., Másdi (C-169/23, EU:C:2024:988, pkt 42).

[22] Wyroki: z dnia 22 czerwca 2022 r., Volvo i DAF Trucks (C-267/20, EU:C:2022:494, pkt 31); z dnia 21 grudnia 2021 r., Skarb Państwa (Suma gwarancyjna ubezpieczenia komunikacyjnego) (C-428/20, EU:C:2021:1043, pkt 33). Zobacz także wyrok z dnia 30 kwietnia 2019 r., Włochy/Rada (Kwota połowowa włócznika śródziemnomorskiego) (C-611/17, EU:C:2019:332, pkt 106).

54. Innymi słowy, niedziałanie wstecz aktu prawa Unii pozostaje zasadą, ponieważ jego skutki są uzależnione od jego opublikowania w Dzienniku Urzędowym. Nie zmienia to faktu, że w pewnych wyjątkowych sytuacjach i na warunkach ściśle określonych w orzecznictwie można przyjąć, że akt prawa Unii wywołuje skutki prawne w momencie poprzedzającym jego publikację.

2. Skutki w czasie rozporządzenia prostującego

55. Dla przypomnienia, w niniejszej sprawie rozporządzenie prostujące ma na celu skorygowanie błędu w tłumaczeniu w rumuńskiej wersji językowej ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych w odniesieniu do określenia zakresu potencjalnych beneficjentów niektórych rodzajów pomocy państwa. Innymi słowy, błąd w tłumaczeniu doprowadził do błędu co do istoty rozpatrywanego przepisu, przy czym błąd ten na pierwszy rzut oka nie powoduje trudności w wykładni tekstu, ponieważ jego brzmienie, choć błędne, jest jasne.

56. Rozporządzenie prostujące umożliwia zatem dostosowanie rumuńskiej wersji językowej ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych do innych wersji językowych i skorygowanie wynikającego z niej błędu istotnego.

57. Pozostaje zatem ustalić, czy należy uznać, że korekta ta wywołuje skutki jedynie na przyszłość – po jej wejściu w życie, czy też można ją interpretować w ten sposób, że wersję rumuńską ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych należy odczytywać w jego poprawionej wersji począwszy od wejścia w życie ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, a zatem przed wejściem w życie rozporządzenia prostującego.

58. Jak podnosi Komisja, rozporządzenie prostujące przewiduje w art. 2 datę jego wejścia w życie, którą ustala na dwudziesty dzień po jego opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym. Niemniej jednak – jak już podkreśliłem [23] – w orzecznictwie Trybunału przyznano, że moment wejścia w życie aktu niekoniecznie pokrywa się z momentem, w którym zaczyna on wywierać skutki, ponieważ pod pewnymi warunkami aktowi temu można przypisać moc wsteczną.

59. Wydaje mi się, że tak właśnie powinno być w niniejszej sprawie. I tak, po pierwsze, nie ulega wątpliwości, że zamiarem przyświecającym prawodawcy przy korygowaniu błędu w tłumaczeniu występującego w rumuńskiej wersji językowej ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych poprzez przyjęcie rozporządzenia prostującego było umożliwienie, aby istota wersji rumuńskiej nie różniła się już błędnie od innych wersji językowych. Innymi słowy, rozporządzeniu prostującemu przyświeca cel leżący w interesie ogólnym, a mianowicie spójność różnych wersji językowych tekstu prawa Unii, który to cel uzasadnia dokonywanie jego wykładni w ten sposób, że wywołuje ono skutki z mocą wsteczną, a mówiąc dokładniej, od momentu wejścia w życie ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, które ono koryguje. Z drugiej strony moc wsteczna rozporządzenia prostującego wynika jasno z jego celu, którym jest właśnie zapewnienie zbieżności wszystkich wersji językowych ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych poprzez usunięcie w rumuńskiej wersji językowej błędu w tłumaczeniu. Nie byłoby zatem ani skuteczne, ani spójne uznanie, że korekta ta wywołuje skutki jedynie na przyszłość, pozwalając na występowanie rozbieżności w odniesieniu do okresu między wejściem w życie ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych a wejściem w życie rozporządzenia prostującego.

[23] Zobacz pkt 54 niniejszej opinii.

60. W tych okolicznościach jestem zdania, że na pierwsze pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć w ten sposób, iż rozporządzenie prostujące należy interpretować w ten sposób, że ma ono moc wsteczną, w związku z czym błąd w rumuńskiej wersji ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, do którego się ono odnosi, należy uznać za poprawiony z chwilą wejścia w życie tego ostatniego aktu.

C. W przedmiocie pytań prejudycjalnych drugiego i trzeciego

61. Poprzez pytania prejudycjalne drugie i trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy rozporządzenie prostujące korygujące rumuńską wersję językową ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych należy interpretować w ten sposób, że pomoc przyznana na podstawie błędnej wersji językowej ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych powinna podlegać odzyskaniu.

62. Ogólniej rzecz ujmując, te dwa pytania wiążą się z kwestią, czy zarówno państwo członkowskie, jak i jednostki mogą powoływać się na rozporządzenie prostujące, a jeśli tak, to od jakiej daty.

63. Nie sądzę jednak, aby z samej mocy wstecznej można było wywnioskować możliwość powołania się przez państwo członkowskie na rozporządzenie prostujące w celu zażądania zwrotu pomocy przyznanej na podstawie błędnej wersji ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych. Jak już wskazałem, zasada jednolitej wykładni i jednolitego stosowania prawa Unii nie jest jedyną zasadą regulującą kwestię publikacji i stosowania aktów prawa Unii. Należy ją pogodzić z innymi zasadami, w tym z zasadą pewności prawa i ochroną uzasadnionych oczekiwań.

1. W przedmiocie zasady pewności prawa

a) Różne skutki zasady pewności prawa

64. Należy podkreślić, że powołanie się na zasadę pewności prawa nie pozwala samo w sobie na udzielenie jasnej odpowiedzi na pytanie o zakres rozporządzenia prostującego, bez uprzedniego sprecyzowania zakresu tej zasady. Wydaje mi się bowiem, że zasada pewności prawa może, w zależności od przypadku i od podmiotu, który się na nią powołuje, prowadzić do odmiennych rozwiązań [24].

65. Dokładniej rzecz ujmując, w zakresie, w jakim zasada pewności prawa leży – w kontekście Unii – u podstaw zarówno zasady równoważności wersji językowych, jak i zasady jednolitej wykładni i jednolitego stosowania prawa Unii, powołanie się na nią mogłoby prowadzić w niniejszej sprawie do dwóch przeciwstawnych wniosków. Tak więc instytucje Unii, podobnie jak Komisja w swoich uwagach na piśmie, powoływałyby się na konieczność jednolitej wykładni i jednolitego stosowania prawa Unii, aby orzec, że w świetle zasady pewności prawa ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w języku rumuńskim należy odczytywać od chwili jego wejścia w życie zgodnie z wersją skorygowaną rozporządzeniem prostującym.

[24] I tak M. Bobek opisuje zasadę pewności prawa jako „wydmuszkę", której treść różni się w zależności od wartości leżących u podstaw jej stosowania. Zobacz M. Bobek, The Binding Force of Babel: the Enforcement of EC Law Unpublished in the Languages of the New Member States, op.cit., s. 14.

66. Natomiast jednostki w tym państwie członkowskim powoływałyby się na zasadę pewności prawa, aby móc oprzeć się na błędnej wersji językowej ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych przed jej korektą w drodze rozporządzenia prostującego. Moim zdaniem to właśnie na tej koncepcji zasady pewności prawa należy się oprzeć w celu udzielenia odpowiedzi na pytania prejudycjalne drugie i trzecie – po pierwsze, w zakresie, w jakim zmierzają one właśnie do określenia skutków rozporządzenia prostującego dla sytuacji prawnej jednostek w Rumunii, a po drugie, z tego względu, że zasada pewności prawa jako gwarancja jednolitej wykładni i jednolitego stosowania prawa Unii napotyka w niniejszej sprawie ograniczenia z powodów, które przedstawię poniżej.

b) Pewność prawa na rzecz jednostek

67. Z zasady pewności prawa wynika, że wobec osób fizycznych i prawnych z danego państwa członkowskiego można powołać się jedynie na akt prawidłowo opublikowany w Dzienniku Urzędowym oraz że prawidłowa publikacja tego aktu w odniesieniu do państwa członkowskiego oznacza jego publikację w języku tego państwa członkowskiego [25].

68. Moim zdaniem z orzecznictwa tego można wyciągnąć dwa wnioski w niniejszej sprawie.

69. Po pierwsze, wynika z niego, że ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w wersji rumuńskiej obarczonej błędem w tłumaczeniu zostało opublikowane w Dzienniku Urzędowym, a zatem było autentyczne na równi z wszystkimi innymi wersjami językowymi w innych państwach członkowskich.

70. Po drugie, i a contrario, wynika z niego również moim zdaniem, że na zmianę wprowadzoną rozporządzeniem prostującym, chociaż wywołuje ona skutki z mocą wsteczną, nie można w tej sytuacji powoływać się wobec osób fizycznych i prawnych, które oparły się na błędnej, lecz opublikowanej w Dzienniku Urzędowym i autentycznej wersji ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych [26].

c) Brak możliwości posłużenia się wykładnią systemową i celowościową w celu jednolitej wykładni i jednolitego stosowania prawa Unii

71. Okoliczność, że przed wejściem w życie rozporządzenia prostującego istniała rozbieżność między wersjami językowymi, nie może zmienić tego stwierdzenia. O ile bowiem prawdą jest, że w celu zapewnienia jednolitej wykładni i jednolitego stosowania prawa Unii w przypadku rozbieżności między różnymi wersjami językowymi orzecznictwo wymaga dokonania wykładni rozpatrywanego przepisu „z uwzględnieniem ogólnej systematyki i celu uregulowania, którego stanowi on część” [27], o tyle nie uważam, aby taka wykładnia była możliwa w niniejszym przypadku. Sięgnięcie do wykładni systemowej i celowościowej podlega moim zdaniem ograniczeniom, mimo to, że ma ona na celu zapewnienie jednolitej wykładni i jednolitego stosowania prawa Unii, jako wyraz zasady pewności prawa.

[25] Wyrok z dnia 11 grudnia 2007 r., Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, pkt 34, 37).

[26] W tej kwestii zob. K. Kowalik-Bańczyk, „Artykuł 297”, [w:] D. Kornobis-Romanowska, J. Łacny, A. Wróbel, *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz*, tom III (art. 223–358), 2012, Warszawa.

[27] Wyroki: z dnia 13 lutego 2025 r., Verbraucherzentrale Berlin (Pojęcie początkowego okresu zobowiązania) (C-612/23, EU:C:2025:82, pkt 31); z dnia 28 listopada 2024 r., Másdi (C-169/23, EU:C:2024:988, pkt 42).

72. Pragnę bowiem zauważyć, że Trybunał rozwinął to orzecznictwo na gruncie sytuacji, w których trudności z wykładnią przepisu uzasadniały analizę kilku wersji językowych i posłużenie się w przypadku rozbieżności wykładnią celowościową i systemową. Taka sytuacja nie ma miejsca w niniejszej sprawie. Jak już podkreśliłem, błędny przepis w rumuńskiej wersji językowej ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych był jasny i nie powodował żadnych trudności interpretacyjnych. Jak orzekł Trybunał, choć taka wykładnia jest co do zasady możliwa w celu rozstrzygnięcia niejasności redakcyjnej, nie może ona skutkować pozbawieniem wszelkiej skuteczności jasnego i precyzyjnego brzmienia danego przepisu [28]. Innymi słowy, wykładnia systemowa i celowościowa nie może prowadzić do zmiany lub pominięcia jednoznacznego znaczenia przepisu, które wynika jasno z jego brzmienia.

73. Oczywiście, można twierdzić, że w przypadku państwa członkowskiego, które zastosowało błędny przepis aktu prawa Unii, jego status implikuje taki stopień znajomości ustawodawstwa, który pozwala na dostrzeżenie, że jasny przepis, w świetle jego kontekstu i celu, może okazać się w danej wersji językowej przepisem błędnym. Takiej znajomości nie można natomiast zakładać w odniesieniu do jednostek, nie można zatem wymagać od osób fizycznych lub prawnych weryfikacji innych wersji językowych przepisu o jasnym brzmieniu oraz do poszukiwania jego celu i kontekstu, w jaki się on wpisuje, mimo że nic w samym tekście przepisu nie powoduje żadnych trudności interpretacyjnych.

74. W tych okolicznościach wobec osób prawnych i fizycznych z tego państwa członkowskiego należy powoływać się wyłącznie na brzmienie przepisu w wersji rumuńskiej opublikowanej w Dzienniku Urzędowym przed jego sprostowaniem w drodze rozporządzenia prostującego. W związku z tym wynika stąd, że przed wejściem w życie rozporządzenia prostującego nie powinno być możliwe powołanie się na to rozporządzenie wobec osób fizycznych i prawnych z państwa członkowskiego, które skorzystały ze środków pomocy przyznanych na podstawie błędnej wersji ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych.

75. Jest tak tym bardziej w świetle zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań.

2. W przedmiocie zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań

76. Trybunał konsekwentnie orzeka, że uprawnienie do powoływania się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań wymaga udzielenia zainteresowanemu przez właściwe organy Unii dokładnych, bezwarunkowych i spójnych zapewnień pochodzących z uprawnionych i wiarygodnych źródeł [29]. W istocie prawo to przysługuje każdemu podmiotowi, w którym instytucja, organ lub jednostka organizacyjna Unii, udzielając mu konkretnych zapewnień, wzbudziły uzasadnione nadzieje. Zapewnieniami takimi są – niezależnie od formy, w jakiej zostały przekazane – dokładne, bezwarunkowe i spójne informacje [30].

77. W odniesieniu do systemu pomocy państwa orzecznictwo jest jednak restrykcyjne. Trybunał orzekł zatem, że z uwagi na imperatywny charakter kontroli pomocy państwa sprawowanej przez Komisję na podstawie art. 108 ust. 3 TFUE przedsiębiorstwa będące beneficjentami pomocy mogą co do zasady powoływać się na uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości tej pomocy tylko wówczas, gdy taka pomoc została przyznana zgodnie z procedurą przewidzianą w tym

[28] Wyroki: z dnia 14 listopada 2024 r., Komisja/Niemcy (Pogorszenie stanu łąk kośnych) (C-47/23, EU:C:2024:954, pkt 141); z dnia 21 marca 2024 r., Gjensidige (C-90/22, EU:C:2024:252, pkt 58).

[29] Wyroki: z dnia 30 kwietnia 2019 r., Włochy/Rada (Kwota połowowa włócznika śródziemnomorskiego) (C-611/17, EU:C:2019:332, pkt 112); z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 97).

[30] Wyrok z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 97).

postanowieniu [31]. W szczególności, gdy pomoc została udzielona bez uprzedniego zgłoszenia Komisji, tak że jest ona bezprawna w świetle art. 108 ust. 3 TFUE, beneficjent pomocy nie może mieć w tym momencie uzasadnionych oczekiwań co do prawidłowości przyznania tej pomocy [32].

78. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem na zasadę uzasadnionych oczekiwań nie można powoływać się przeciwko konkretnemu przepisowi prawa Unii, zaś zachowanie organu krajowego zobowiązanego do stosowania prawa Unii, które to zachowanie pozostaje w sprzeczności z tym prawem, nie może rodzić uzasadnionych oczekiwań po stronie podmiotu gospodarczego, prowadzących do czerpania korzyści z traktowania sprzecznego z prawem Unii [33].

79. Trybunał dopuszcza jednak jednocześnie możliwość powołania się przez beneficjenta pomocy niezgodnej z prawem na nadzwyczajne okoliczności, które mogły uprawniać go do pokładania oczekiwań co do zgodnego z prawem charakteru tej pomocy, a w konsekwencji do przeciwstawienia się jej zwrotowi [34].

80. Jak twierdzi Komisja, wydaje mi się, że taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie. Z jednej strony bowiem rumuńska wersja ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych zawierająca błąd istotny została opublikowana w Dzienniku Urzędowym, w związku z czym była ona autentyczna w tym państwie członkowskim, a zatem mogła wzbudzać u beneficjentów pomocy oczekiwania co do tego, że faktycznie należą oni do kręgu beneficjentów spornych środków. Z drugiej strony pragnę zauważyć, że przepisy krajowe, na podstawie których przyznano środki pomocy, odzwierciedlają nie tylko dokładne brzmienie ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych w jego błędnej wersji rumuńskiej, ale również zostały zatwierdzone przez Komisję. Ponadto chciałbym podkreślić, że odpowiedzialność za prawidłową publikację tekstów w Dzienniku Urzędowym spoczywa na instytucjach Unii. W tych okolicznościach jestem zdania, że błąd, na podstawie którego pomoc została wypłacona beneficjentom, można przypisać nie tylko władzom rumuńskim, których zachowanie należy uznać za sprzeczne z prawem Unii, ale również Komisji. Administracja Unii wzbudziła zatem w drodze precyzyjnych zapewnień uzasadnione nadzieje, że przyznane środki pomocy są zgodne z prawem.

81. Moim zdaniem zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań stoi na przeszkodzie odzyskaniu pomocy przyznanej na podstawie błędnej wersji językowej ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych skorygowanej rozporządzeniem prostującym.

3. Wnioski w przedmiocie pytań prejudycjalnych drugiego i trzeciego

82. Z powyższego wynika moim zdaniem, że na pytania prejudycjalne drugie i trzecie należy odpowiedzieć w ten sposób, że rozporządzenie prostujące rumuńską wersję językową ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, odczytywane w świetle zasad pewności prawa i ochrony uzasadnionych oczekiwań, należy interpretować w ten sposób, że stoi ono na przeszkodzie temu, by można było powołać się na nie wobec jednostek z tego państwa członkowskiego, które skorzystały ze środków pomocy przyznanych na podstawie błędnej wersji

[31] Wyrok z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 98).

[32] Wyrok z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 98).

[33] Wyrok z dnia 5 marca 2019 r., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 104).

[34] Wyrok z dnia 20 września 1990 r., Komisja/Niemcy (C-5/89, EU:C:1990:320, pkt 16).

ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych przed jego wejściem w życie, w związku z czym państwo członkowskie nie może powoływać się na nie w celu zażądania zwrotu tej pomocy.

V. Wnioski

83. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pytania prejudycjalne zadane przez Curtea de Appel Bacău (sąd apelacyjny w Bacău, Rumunia) w następujący sposób:

1) Rozporządzenie Komisji (UE) 2021/452 z dnia 15 marca 2021 r. w sprawie sprostowania rumuńskiej wersji językowej rozporządzenia (UE) nr 651/2014 uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 [TFUE]

   należy interpretować w ten sposób, że:

   ma ono moc wsteczną, w związku z czym błąd w rumuńskiej wersji językowej rozporządzenia nr 651/2014, do którego się ono odnosi, należy uznać za poprawiony z chwilą wejścia w życie tego ostatniego aktu.

2) Rozporządzenie 2021/452, odczytywane w świetle zasad pewności prawa i ochrony uzasadnionych oczekiwań,

   należy interpretować w ten sposób, że:

   nie można powołać się na nie wobec jednostek, które przed jego wejściem w życie skorzystały ze środków pomocy przyznanych przez Rumunię na podstawie błędnej rumuńskiej wersji językowej rozporządzenia nr 651/2014, w związku z czym państwo członkowskie nie może powoływać się na nie w celu zażądania zwrotu tej pomocy.